

A man in a white dress shirt and dark tie is shown from the chest up. His head is replaced by a dense, chaotic mass of overlapping black circles and lines, resembling a tangled web or a complex network. The background is a dark, textured grey. On the left side, there is a decorative element consisting of a cluster of red, cube-like shapes.

Stečajni zakon

Nova pravila, stari nered

Stečajni zakon opet je izmijenjen, ovaj put radi usklađivanja s predstečajnom nagodbom, ubrzanjem postupaka i čišćenjem tržišta od blokiranih dužnika. Jesu li ti ciljevi ostvarivi, pita Mico Ljubenko, odvjetnik i član radne skupine za Stečajni zakon

S

tečaj je do današnje gospodarske krize bio dalek pojam, svima poznat iz teorije ili malobrojnih primjera, shvaćen jednostavno kao propast firme. Kriza je pokazala da stečaj može postati stvarnost preko noći, propadali su najveći, a neki su se i vraćali. Tim su putom otišli Enron, Lehman Brothers, Swiss Air ili Pevec, Dalmacijavino, Gredelj...

Novi europski stečajni trendovi sa zakašnjenjem shvaćaju da stečaj nije nužno propast, svatko tko želi pridonijeti i kad je riječ o stečaju razmišlja o varijacijama američkog *Chapter 11*.

Mi smo *Chapter 11* nedavno modificirali kroz Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi u formi zakonske obveze, a 2006. smo isto učinili kroz Stečajni zakon i stečajni plan (kolokvijalno preustroj). Tada, 2006., dužnikovu smo šansu osmislili kao pravo, a sada kao obvezu. Svatko će se složiti da nama više odgovaraju obveze, nego prava. Nepovjerljivi u dobre namjere propisa, poštujemo samo ono što moramo te je samo u tom detalju sada veća nada u uspjeh.

Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, popularno "predstečajni zakon", po logici stvari trebao je usmjeriti cilj brzih i važnih promjena u Stečajnom zakonu. Zamisao novog stečaja bila je – tko ima šansu iskoristiti će je kroz predstečajni zakon, a tko ne uspije, ide u stečaj kao likvidaciju, konačnu pravnu propast, brisanje. Tako se htjelo, ali na sreću, tako se nije napravilo.

Novi Stečajni zakon nije samo zakon o bankrotu, a zatim likvidaciji. Zakonodavac je u posljednji tren uočio da gospodarstvu treba pružiti i zadnju, suženu šansu čak i nakon neuspjele predstečajne nagodbe. Ministar pravosuđa Orsat Miljenić to je dosta jasno opisao kao predaju vlasti vjerovnicima za kraj.

Dakle, novi je zakon i u stečaju ostavio mogućnost preuzimanja imovine dužnika kao cjeline, ali i "suženog" stečajnog plana kojim se može prenijeti svu imovinu dužnika na osobu koju će osnovati sam stečajni dužnik, ako vjerovnici tako žele. U svakom slučaju, stečaj neće nužno biti likvidacija kako se najavljivalo.

Novi razlog za stečaj – želja za pravodobni stečaj

Nadalje, kao stečajni razlog uvedena je nelikvidnost, kojom se osigurava da se pravodobnim pokretanjem ste-

Hoće li novi Stečajni zakon napraviti reda na tržištu i osposobiti ili likvidirati oko 75.000 blokiranih društava? Neće. Najveća boljka stečaja nije dugo trajanje, što je rašireno mišljenje, nego kasno otvaranje, a u tom dijelu nema pomaka

čajnog postupka povoljnije namire vjerovnici.

Ova promjena trebala je riješiti gotovo najveću boljku stečaja. Ta boljka nije dugo trajanje stečaja, što je rašireno mišljenje, nego kasno otvaranje stečaja. Na vrijeme otvoren stečaj kratko traje, jer rješava manji broj nagomilanih problema.

Kao član radne skupine za ovaj Stečajni zakon samokritično priznajem da smo u tom dijelu ipak propustili prigodu.

Nelikvidnost je već u predstečajnom zakonu definirana tako da je vjerovnici ne mogu pouzdano utvrditi. Ne postoji za nju potvrda banke, kao kod drugog stečajnog razloga – nesposobnosti za plaćanje.

Zakonodavac naivno očekuje da će sada dužnik

"moći ranije sebi predložiti stečaj". Dužnik koji je htio mogao je i do sada brzo predložiti stečaj. Dakle, ovaj razlog neće služiti dužnicima da sebi brže predlažu stečaj, nego Fini da ima poveznicu preko koje će neuspjele predstečajne postupke prosljediti u stečaj.

Hoće li novi Stečajni zakon napraviti reda na tržištu i osposobiti ili likvidirati približno 75.000 blokiranih društava? Mogu s velikom sigurnošću reći da se to ovim zakonom neće postići.

Povijest neuspjeha

Prva takva reforma napravljena je 2006., kada je Vlada rekla da samo želi s tržišta maknuti 30.000 blokiranih društava. Moji tekstovi od tada i danas su vidljivi na internetu, najjednostavnije bi bilo sada ponoviti ih u *copy-paste* formi jer je sve ostalo isto. Cilj tada nije ostvaren, a problem je više nego udvostručen.

Godine 2009. uvodi se skraćeni stečaj, kojim je Porezna uprava u stečaj trebala poslati sve trajno blokirane, one koji čine samo štetu ostalima, ranije svojim poslovanjem, a sada i samim postojanjem. Tada nije predviđen

novac (predujmovi države prema sudu) za taj projekt i on jednostavno nije ni zaživio.

Zašto sada, ponovo, ta brojka neće biti znatnije smanjena? Jer su blokirani bez zaposlenih ili bez imovine izuzeti iz obveze pokretanja predstečajne nagodbe.

Dakle, ponovno takvi neće predlagati ništa, niti će njima vjerovnici predlagati bilo što.

Brisanje umjesto stečaja

Ipak, jedan drugi samozatajni pravni postupak taj će broj blokiranih smanjiti. Zanimljivo je da u tišini, paralelno s ovim zakonima, dolazi do doslovnog nestajanja velikog broja tvrtki, što blokiranih što neblokiranih. Riječ je o Zakonu o sudskom registru i tzv. postupku brisanja tvrtki. Tvrtke koje Fini nisu predale financijska izvješća za tri godine jednostavno se brišu iz sudskog registra. Tu je najveći broj mrtvih tvrtki bez imovine, ali ima i tvrtki s imovinom, s aktivnim računima, koje su na primjer uredno predale financijska izvješća samo Poreznoj upravi, greškom ne i Fini. Tko je vlasnik npr. njihovih nekretnina nakon brisanja iz sudskog registra, što je s njihovim vjerovnicima i svim onim pitanjima koja se inače rješavaju u stečajevima, mi pravnici nemamo pouzdane odgovore.

To je jedan neobičan razlog zašto mnogi koji su trebali u stečaj ipak neće otići u stečaj, a neće ni ostati dalje na tržištu.

Što je trebalo učiniti? Samo malu korekciju, kao razlog za brisanje (ne stečaj) dodati blokadu računa dulje od primjerice šest mjeseci. Tada ne bi, kao sada, žive firme išle u brisanje, a mrtve ostale vegetirati – jer im nema tko predložiti i platiti stečaj. Brisanja tvrtki su besplatna, brza, bezbolna.

Poslika "slučaja Pevec"

Koliko je značaj brzog otvaranja stečaja ili predstečaja najbolje govori primjer Peveca. Nije "slučaj Pevec" uspio jer je ta firma upadanjem u probleme bila i dalje uspješna i perspektivna. Ta je firma tada bila u jednakoj situaciji kao danas mnoge velike firme u blokadi računa.

Međutim, brzom reakcijom vjerovnika nije dopušteno da posao stane.

Kao zastupnik vjerovnika tada imao sam prigodu razumjeti što znači zastoj poslovanja jedne tvrtke: svaki tjedan, možda i dan ima presudnu ulogu. Sud je tada premostio mnoge barijere, bolje od najskupljih kriznih menadžera i konzultanata. Dokazano je

da i zakonski, besplatni preustroj funkcionira. Sve to u koordinaciji tolikog broja vjerovnika koji danas nema ni jedan veliki dužnik.

Stečaj je otvoren na 67. dan blokade računa, čime je oboren hrvatski rekord u brzini otvaranja stečaja. Mnogi su odmahivali rukom, ali nisu znali kakav je kapital brzo otvoriti stečaj, dok su radnici i dobavljači na okupu, dok su ugovori na snazi, dok kuca srce te firme.

Pokušajmo se samo prisjetiti koliko je velikih, zvučnih firmi danas u blokadi duljoj od 67 dana. Želimo im svi sve najbolje, iako znamo što znači svaki tjedan zastoja poslovanja.

Kako možemo postići pravodobni konstruktivni predstečajni ili stečajni postupak? Ipak, ne na način da tu važnu odluku prepuštamo samom dužniku, neovisno o tome koliko ga prekršajnim, kaznenim i moralnim sankcijama pritiskali.

Dužničke uprave ipak često imaju kolektivnu odgovornost i široku lepezu granično opravdanih okolnosti koje ih štite od sankcija, a sankcija kao takva vjerovnicima i ne rješava problem.

Brzu odluku mogu donijeti jedino motivirani vjerovnici, uključujući i državu. Mogućnosti su tu mnoge, samo će za njih trebati jedna buduća reforma.

Mane predstečajnog zakona

Predstečajni zakon uredili smo po uzoru na Sloveniju, zanemarujući dva bitna faktora: tamo ga provode na sudu i tamo nelikvidnost nije prešla sve granice kao kod nas. Bilo je tu još mogućih rješenja, kao primjerice talijansko, suština kojega je u tome da država u upravu dužnika s financijskim poteškoćama uvodi svog člana koji se brine o plaćanju poreza i plaća. O svim se ostalim pitanjima brinu vjerovnici (banke i dobavljači) sami.

Stečaj neće nužno dovesti do likvidacije društva. Zakonodavac je u posljednji tren uočio da gospodarstvu treba pružiti i zadnju, suženu šansu čak i nakon neuspjele predstečajne nagodbe. Vjerovnicima se predaje vlast za kraj

Prethodni postupak novim se zakonom skraćuje na 60 dana, što neće imati veći učinak jer se više puta dokazalo da se ni jedan sudski postupak ne može limitirati na broj dana. Jednako bi bilo ograničiti terapiju na točan broj dana, a ne do izlječenja pacijenta.

Međutim, učinak će svakako imati isključenje mogućnosti povlačenja stečaja. To je reakcija na jedan od bitnih uzroka sporog otvaranja stečaja. Vjerovnici sada moraju biti svjesni da njihov mogući dogovor s dužnikom neće dužnika spasiti stečaja.

Usporedba brojki predloženih i otvorenih stečajeva, približno 4:1, najbolje govori o tom fenomenu. Uz to, kad bi jedan vjerovnik predložio, ostali su mjesecima, pa i godinama trebali čekati rezultat, a zatim je često sve išlo ispočetka. U "slučaju Pevec", mudrošću i iskustvom i ovaj je problem bio premošten.

Hoće li ovaj zakon pomoći gospodarstvu?

Zakonodavac je ovim zakonom iskreno htio ponuditi sud kao dobar servis gospodarstvu. Međutim, može li se sada mirnije prodavati roba i usluga, jer iza nas stoji sud koji će nam pomoći? Odgovor bi bio – još uvijek ne. Način na koji će vaš kupac pasti u stečaj ovaj problem neće riješiti. Posljednji zakon koji to može riješiti, Zakon o parničnom postupku, upravo je u prolasku kroz Sabor kao posljednji vlak.

Tamo možemo riješiti temeljno pitanje kako efikasno naplatiti neplaćeni račun. Samo jedan članak tog zakona, članak broj 450, ima snagu okrenuti odnose dužnika i vjerovnika i promijeniti loše navike po sili zakona. Prvo čitanje u Saboru prošlo je bez tog članka. Kad odvjetnik predloži kraći postupak na sudu, znači da mu se može vjerovati.

Drugo čitanje zakona bit će vjerojatno i posljednje. Gospodarstvenici ne trebaju znati koji je broj njihovog članka. Oni samo znaju što ih brine: kako će naplatiti svoje račune.

Isto tako, za izbor drugog stečajnog upravitelja napušta se specifična kvalificirana većina koja se inače ne traži za donošenje odluka na skupštini vjerovnika. Na taj se način vjerovnicima olakšava izbor drugog stečajnog upravitelja umjesto stečajnog upravitelja kojeg je imenovao stečajni sudac, te preuzimanje kontrole nad stečajem od strane tražbinske većine stečajnih vjerovnika, što treba biti njihovo pravo.

Osim toga, napušta se pravni standard "vođenje upravnog ili sudskog postupka, koji je prethodno pitanje za za-

vršetak stečajnog postupka" za ograničenje razrješenja stečajnog upravitelja i određivanja završnog ročišta, jer vođenje upravnih ili sudskih postupaka ne sprečava provođenje završne diobe, ako su svi ostali predmeti stečajne mase unovčeni.

Isto tako, nije sasvim jasno na koji način upravni ili sudski postupak može biti "prethodno pitanje" za završetak stečajnog postupka. Ovdje se termin "prethodno pitanje" ne upotrebljava u uobičajenom smislu, odnosno sadržaju koji mu daje građanska procesno-pravna teorija. S tim u vezi, vladajuće mišljenje u njemačkoj insolventijsko-pravnoj teoriji u tumačenju određaba njemačkog *Insolvenzordnungs*, po čijem je uzoru raden i hrvatski Stečajni zakon, smatra da tekuće aktivne i pasivne parnice koje se tiču stečajne mase nisu smetnja za provođenje završne diobe i zaključenje stečajnog postupka.

U cilju ostvarenja učinkovitosti stečajnog postupka i omogućavanja stečajnom upravitelju da ispuni jednu od svojih temeljnih obveza – unovči, odnosno s pažnjom dobrog gospodara naplati stvari i prava dužnika koje ulaze u stečajnu masu, u slučajevima u kojima stečajni vjerovnici ne žele preuzeti aktivnu ulogu u stečajnom postupku, omogućava se stečajnom upravitelju da odluči o načinu i uvjetima prodaje.

Uvođenjem mogućnosti predlaganja i rješavanja spora u postupku mirenja potiče se mirenje kao važan način alternativnog rješavanja sporova, dok se uvođenjem osobnog identifikacijskog broja kao nepromjenjive i nepovoljive oznake osobe osigurava identifikacija osoba.

Pojašnjen je sadržaj određenih odredbi koje su u praksi bile dvojbene, uklanjaju se neprimjenjive odredbe i odredbe koje su usporavale i činile neučinkovitim stečajni postupak, uvode se nova pravila kojima se nastoji postići veća procesna disciplina, a time i veća učinkovitost stečajnih postupaka. ■

